

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

Аліна Шевцова,

к. філол. н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян

Сумського державного університету

Мірзаде Санан,

слухач ПВ Сумського державного університету

ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ПРИВІТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АЗЕРБАЙДЖАНСЬКІЙ МОВІ

Актуальність теми. Оволодіння іноземною мовою передбачає не тільки опанування певного лексичного фонду, законів граматики, а й засвоєння «культурного» аспекту використовуваних одиниць, знання сфер їх застосування, розуміння стилістичного та емоційного навантаження, які вони несуть.

Знайомство з іноземною мовою і культурою носіїв цієї мови традиційно починається з мовних формул знайомства, привітання, прощання. Особливості цієї лексико-семантичної групи в різних мовах визначаються історичними, традиційними, емоційними і навіть кліматичними факторами.

Мета нашої **розвідки** – дослідити спільне та відмінне в етикетних формулах привітання в українській та азербайджанській мові.

Основними завданнями дослідження є:

1) вивчення лінгвістичної та методичної літератури із зазначеної проблематики;

2) з'ясування, що є універсальним та специфічним в етикеті привітання в українській та азербайджанській культурі.

Основні результати дослідження. У процесі оволодіння українською мовою як іноземною студенти повинні не тільки запам'ятати мовні формули, але найголовніше – засвоїти особливості вживання фраз-привітань у різних комунікативних ситуаціях, їхнє стилістичне та емоційне навантаження.

Як показав аналіз наукової літератури, у цілому всі привітання класифікуються за різними ознаками: залежно від часу доби; залежно від

ситуації (привітання при зустрічі, привітання на роботі, привітання тому, кого давно не бачили, привітання хворому і т.п.); залежно від віку комунікантів (молодіжні привітання, привітання старшим, привітання молодшим). Розрізняють офіційні та неофіційні (розмовні, дружні) привітання тощо. Офіційні привітання є стилістично нейтральними, а неофіційні зазвичай коннотативно забарвлені.

Порівнюючи систему привітань в українській та азербайджанській мовах, необхідно зазначити, що спільним для них є вживання двох форм звернення – однини і множини, яка є також формою ввічливості. Форма на «ви» використовується при зверненні до людини, старшої за віком, незнайомої молодшої людини або ровесника. Форма однини використовується в разі, якщо звертаються до молодшого (знайомої або незнайомої людини). Один до одного на «ти» звертаються чоловік і дружина, син і батько, молодші і старші брати і сестри, друзі.

Особливістю форми привітання в однині в азербайджанській мові є те, що вона є неформальним зверненням. Форма однини вживається в розмові з близькими друзями або з підлеглими.

Під час зустрічі українці вітають один одного фразами *Доброго ранку!* *Добрий день!* *Добрий вечір!* (привітання вибирається залежно від часу доби). Як зазначає О. Пономарів, українська мова належить до мов, які у формулах вітання мають слова «ранок, день, вечір» [3].

Активно вживаються також стягнені форми *Добридень!* і *Добровечір!* – злилися в один вираз, втративши *й* [2]. У західній частині України використовують привітання *Слава Ісусу Христу!* (відповідь – *Слава навіки*), що віддзеркалює велику набожність народу.

В азербайджанському привітанні *Salam* (арабське слово, що означає мир) наголошується висока цінність миру як умови існування людини у світі, що пояснюється історичним та духовним досвідом азербайджанців.

Як в українській культурі, так і азербайджанській широко використовуються неформальні привітання. Мовною особливістю таких виразів

в українській мові є вживання зменшено-пестливих або скорочених форм: *Здоровенькі були, Здоров, Добридень, День добрий, Моє вам вітаннячко!, Моє шанування! / Моє шануваннячко / Моє вшанування!* В азербайджанському мовленнєвому етикеті до неформальних відносять привітання *Sən necəsən? – Як справи?* або *Nə var – nə vox? – Як справи?*, на що звичайно відповідають: *Yaxşıyam. – У мене все добре; Çox sağ olum. – Дуже дякую.*

Говорячи про особливості форм привітання, необхідно зауважити, що у неформальній ситуації (з близькими знайомими, родичами) українці вітаються на ім'я, на ім'я й по батькові: *Доброго дня, Іване! Доброго здоров'я, Ольго!, Добридень, Тетяно Олегівно!* або вказують на родинні взаємини: *Доброго здоров'я, дядьку Миколо! Здорові, бабусе Ганно!*

В Азербайджані ім'я людини зазвичай вживають разом із титулом. У зверненні до жінки використовується слово **Xanım** (ханім – пані). Воно нічого не говорить про сімейний стан, а є, швидше, аналогом *miss* на Заході. «Ханім» починають говорити дівчині, якщо її вік приблизно дорівнює або трохи більше двадцяти. Наприклад, **Lalə xanım, Vəfa xanım** – *Лейла-ханім, Вефа-ханім* [1].

Найпоширеніше звернення до чоловіка – це **Bəy** (пан) і **Müəllim** (учитель) – відносно людини, робота якої пов'язана з викладанням або інтелектуальним життям. Наприклад, *Санан-муалім, Сабухі-бей.*

Азербайджанці вважають дуже ввічливим запитати про здоров'я членів сім'ї людини, яку вони знають:

Ananız necədir? – *Як поживає ваша мати?*,

Atanız necədir? – *Як поживає ваш батько?*,

Qardaşınız necədir? – *Як поживає ваш брат?*,

Bacınız necədir? – *Як поживає ваша сестра?*,

Uşaqlar necədirler? – *Як поживають ваші діти?*

У розмовній мові дозволяється вживати форму однини:

Uşaqlar necədir? – *Як твоя дитина?*,

Uğlunuz necədirler? – *Як поживає твій син?*,

Qızınız necədirler? – *Як поживає твоя дочка?*

Можна вжити загальний вираз **Evdə nə var – nə uox?** – *Як справи вдома?* Якщо не ставити особистих запитань, азербайджанець може подумати, що співрозмовника не цікавить його особисте життя.

В українському мовленнєвому етикеті є також специфічні вирази-привітання. Наприклад, у звертаннях до великої аудиторії використовуються фрази: *Дозвольте привітати Вас! Радий вітати Вас! Вітаю Вас!*

Серед молоді популярне вітання *Салют!*, яке вказує на взаємини рівності, фамільярності, є елементом молодіжного жаргону.

У центрі та на сході України люди старшого віку вживають вітання *Здоров був! Здорова була! Здорові / Здоровенькі були!* [4]

Висновки. Вивчення привітань в різних мовах є не тільки цікавим в краєзнавчому плані, а й має практичне значення в навчанні української мови як іноземної студентів-азербайджанців.

Порівняльний аналіз фраз-привітань в українській та рідній для студентів-іноземців мові з подальшим закріпленням отриманої інформації за допомогою спеціального комплексу завдань сприяє не лише збагаченню їхніх знань про особливості різних культур, а й полегшує спілкування в полікультурному просторі вишу, усуває непорозуміння та формує толерантне ставлення до різних культур.

Список використаних джерел:

1. Гарибова Дж. Приветствия в азербайджанском языке [Электронный ресурс] / Гарибова Дж, Блер Б. ; пер. с англ. Дм. Ловерманна. – Режим доступа : <http://www.lingvisto.org/azeri/salutoj.html>.
2. Митрополит Іларіон. Етимологічно-семантичний словник української мови: у 4 т. Т. 1. Вінніпег, 1970.
3. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради: навч. посібник / О. Пономарів. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.
4. Скільки способів привітатися є в українців? [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/1173>.